

PRIJETEN IZLET LGD V TOSKANO

Lija Šuštersič

Navsezgodaj zjutraj, ko je Ljubljana še spala ali se komaj prebujala, smo krenili z zbirališča pri Dolgem mostu na pot proti naši zahodni sosedki. Imeli smo udoben avtobus in zelo prijetnega, nam že dobro poznane vodnika Damjana, ki nas je že velikokrat vodil na potovanjih z agencijo ArsLonga.

Torej smo 20. maja 2010 odšli smo proti Toskani, vrnil pa smo se 24. maja istega leta. Na potovanju smo dobili ogromno splošnih in konkretnih informacij. Bilo je zelo, zelo prijetno in poučno, da je kar težko opisati oziroma izluščiti najpomembnejše.

Ne bom vas obremenjevala s podatki, ampak bom opisala pot.

Iz Ljubljane nas je avtobus odpeljal proti Sežani (nekoč mejni prehod) in še vedeli nismo, kdaj smo bili v Italiji. Vožnja je potekala brez zapletov, saj so okrog Benetk, kjer so bili včasih zastoji, zgradili novo obvoznico in ni bilo nobene težave. Vsaki dve uri smo se ustavljali na prijetnih počivališčih. Takoj moram povedati, da že dolgo ni bilo tako homogene skupine, saj smo se vedno odpeljali naprej ob določeni uri in ni bilo nikakršnega čakanja. Cesta se je strmo vila navzgor, zunanja temperatura je strmo padala, tako da je bilo premo sorazmerje, v avtobusu pa ravno nasprotno (mirno) sorazmerje (saj so skoraj vsi spali, nihče ni smrčal).

Pot nas je peljala mimo večjih mest, kot so Bologna, Firenze, Arezzo, a smo se prvič ustavili



Slika 1: Sprehod po glavnem trgu Arezza, nekdanjega etruščanskega mesta Arretium.



Slika 2: Pogled na toskansko pokrajino z obzidja Pienze.



Slika 3: Na stopnicah v Massi Marittimi.

za ogled znamenitosti v toskanskem mestecu Arretium, kjer sta se rodila znamenita Italijana Mecen in Petrarca. Znamenite freske v cerkvi sv. Frančiška je naslikal Piero della Francesca. Potem smo si v mestecu Chiusi ogledali znamenitosti ter mali arheološki muzej in grobnice.

Tako nas je avtobus pripeljal do prvega prenočišča v kraju Chianciano Terme s termalnimi vrelci, kjer smo imeli toliko časa, da smo se stuširali in šli večerjat. Kopanje v termah pa bo počakalo, saj smo drugo jutro morali zgodaj naprej.

Zanimiva pokrajina z zelenimi grički, poraslimi z oljkami in vinskimi trtami, je bila paša za oči. Pokrajine z nežnimi vzpetinami z bujnim rastlinjem so se prelivale druga v drugo.

Ustavili smo se v mestu Montepulciano, si ogledali cerkev, muzej, zanimiva pročelja hiš, stisnjene strme ulice in se čudili, kako spretni so vozniki (kako dobri avtomobili, čeprav samo fičku podobni), da korajžno peljejo po teh ulicah. V nekaterih mestih smo imeli tudi nekaj prostega časa, da smo si lahko privoščili kakšno kavico ali lokalne specialitete.

Pozno zvečer smo se pripeljali v hotel v mestecu S. Vincenzo, ki je bil tik ob Tirenskem morju. Večerji sta sledila zelo prijeten sprehod po mivki ob šumečem morju in gledanje zvezde večernice, ki je sijala v vsej svoji svetlobi.



Slika 4: Izmenjava vtisov v Montepulcianu, domovini brunella, ki velja za najboljše toskansko vino.



Slika 5: Po enourni plovbi po Tirenskem morju prihod na otok Elba.



Slika 6: Spominska fotografija v Napoleonovi rezidenci na Elbi.

Deležni smo bili tudi poučne razlage g. Marjana Jenka o večernici oziroma zvezdi danici, ki smo ji z zanimajem prisluhnili. Kaj kmalu smo morali zopet v posteljo, saj nas je drugo jutro čakalo zgodnje vstajanje in zopet pot do trajekta (ki ne čaka zamudnikov) na otok Elba. Pravočasno smo prišli v pristanišče Piombino, se vkrcalina trajekt in odpluli.

Elba! Zanimiv, samo 25 km dolg in 6 km širok otok v Tirenskem morju. Bil je zavetišče Napoleona. Ogledali smo si oba njegova dvorca. Bila sem malo razočarana, saj sem pričakovala дворец v vsej lepoti in blišču, pa sta bila zelo skromna – vsaj na zunaj. Tudi zunaj, ob robu zidu je samevala Napoleonova kad, brez napisa, kot da so jo ravnokar odložili tja. Znotraj pa sta bila dvorca, pač za tiste čase, opremljena z lepimi lestenci in slikami, omarami, kaminom, posteljo in mizami ter stoli. Na Elbi smo imeli tudi toliko prostega časa, da so najbolj korajžni lahko zaplavali v Tirenskem morju, ki je ravno tako kot Jadransko – slano. Naenkrat pa si tudi najbolj korajžni niso več upali v morje, Heleno je namreč ožgala meduza. Konec kopanja na Elbi. Ali res? Za najbolj korajžnega Miloša ne, a je imel srečo, da ga ni srečala meduza. Na Elbi smo poskusili tudi njihove pice, pa lahko povem, da so se izvrstno prilegle h kozarčkom piva.

Tako smo preživeli dan na Elbi in se zadovoljni vračali iz pristanišča Portoferraia s trajektom po lepem in mirnem morju nazaj na celino. Tu smo spet vstopili v avtobus in odpeljali proti hotelu v kraju S. Vincenzo, kjer smo povečerali in seveda kot običajno odšli peš na ogled mesta, se vključili v nočno dogajanje kraja, ki je za nekatere trajalo skoraj do svita.

Naslednji dan, to je že naš zadnji dan potepanja po Toskani, smo se po zajtrku odpeljali v notranjost pokrajine do Voltterra ter si ogledali mogočno obzidje in vrata tega nekdanjega



Slika 7: Trofeja v slikovitem mestu San Gimignano, v katerem so v 11. stoletju živeli vitezi templarji..



Slika 8: Degustacija vin na terasi vinske kleti Tennuta Torciano.

etruščanskega mesta. Avtobus nas je nato peljal po res slikoviti pokrajini do San Gimignana, kjer smo si ogledali srednjeveško mesto za obzidjem še iz 11. stoletja, kjer so živeli vitezi templarji.

Pravijo, da nisi bil v Toskani, če nisi poskusil njihovih vin. Zatorej, na pokušino vin za slovo, saj med udeleženci izleta ni bilo nikogar, ki bi se moral zadrževati pri pitju zaradi vožnje (beri policistov), saj ni bilo nikomur treba voziti (vozniki avtobusa pa tako ali tako ne štejejo). Poskusili smo kar nekaj zelo izvrstnih vin in jih seveda tudi vzeli domov. V deželi vina in oljk se spodobi poskusiti tudi domače oljčno olje, ki je imelo čudovit vonj in je bilo zelo okusno.

Vsi zadovoljni z degustacijo in seveda odličnim izletom brez kapljice dežja smo se približevali Sloveniji, ki nas je pozdravljala že od daleč.

Kako? Tako da se je vse svetilo, in ko smo prišli bliže, tudi strašno kričalo. Ko smo vstopili vanjo, pa nas je še presenetila z darilom. Slovenija, od kot lepote tvoje ... blisk, grom in dež.

Tudi to je del življenja in vedno ga sprejmimo. Narava to potrebuje! Posledično tudi človek.

Ko smo se nazadnje, po dolgih urah vožnje, le pripeljali na izhodno mesto v Ljubljani, je dež pojenjal. Pa tudi če ne bi: so že čakali taksiji s prižganimi lučmi!

*Utrinek zapisala: Lija Šušteršič
Fotografije: Igor Cergolj*



DRUŠTVO GEODETOV SEVEROVZHODNE SLOVENIJE NA TRIGLAVU

Po večletnem usklajevanju želja društvene planinske skupine smo se končno dogovorili za letošnje osvajanje vrha Slovenije. Termin za tridnevni pohod je bil določen na letnem zboru, ki je potekal spomladi v Dravogradu.

V petek, 20. avgusta, smo se vsi udeleženci – skupaj z družinskimi člani nas je bilo kar 16 – zbrali pri Mercatorjevi trgovini v Ribčevem Lazu. Po spoznavanju smo se odpeljali do parkirišča na planini Blato. Razdelili smo si opremo (predvsem čelade in samovarovalne komplete) in se po kar



Slika1: Geodeti na vrhu.



Slika 2: Počitek.



Slika 3: Tihožitje.

shojeni lovski stezi napotili proti planšariji na planini Krstenica (1670 m). Še prej smo se ustavili pri lovski koči, od koder smo imeli čudovit razgled proti planini Blato in Pršivcu, ki na tej strani kraljuje nad Bohinjskim jezerom. Čakal nas je samo še vzpon do planšarije. Tam smo si privoščili pravo planinsko kislo mleko in se začeli ozirati po prvem vrhu, ki smo ga želeli osvojiti tistega dne. Po krajšem napornem vzponu na smo na Jezerskem prevalu (1945 m) odložili nahrbtnike, se oborožili s fotoaparati in nadaljevali še 20-minutno pot do vrha Jezerskega Stoga, ki je visok 2040 m. Ob poti smo občudovali planike in črne murke. Na vrhu zaradi megle ni bilo lepega razgleda, zato smo se hitro vrnili na prelaz. Sledil je še spust mimo zapuščene planšarije pod Mišelj vrhom, presihajočega jezera, še pred tem nas je malo zamotil pastir s svojo čredo krav, ki domuje na Velem polju. Nazadnje smo se povzpeli do Vodnikovega doma na Velem polju (1817 m), kjer smo prenočili.

Po krepkem zajtrku smo zmanjšali število nahrbtnikov in njihovo vsebino ter se napotili proti domu Planika pod Triglavom (2401 m). Tam smo pustili še ostalo opremo, pohodne palice in se napotili proti Malemu Triglavu, kjer smo se priključili množici pohodnikov, ki so prihajali iz smeri Triglavskega doma na Kredarici. Po večkratnem ustavljanju, saj je bilo kar precej planincev, smo ob 11. uri končno dosegli vrh. Vsi pohodniki so bili deležni čestitk, prvopristopniki, ki jih je bilo kar 12, pa še obveznega krsta. Po težavnem delu, vihtenju prusika, nazdravljanju in obveznem fotografiranju smo hitro zapustili prostor okrog Aljaževega stolpa in se vrnili k domu Planika pod Triglavom, kjer smo si privoščili daljši premor za okrepčilo telesa in duha. Čakal nas je še spust do Vodnikovega doma na Velem polju, ki smo ga dosegli ob 17. uri in tako zaključili drugi dan pohoda. Ob prijetnem druženju pred Vodnikovim domom na Velem polju smo opazovali trume planincev, ki so hodile po grebenu med Malim in Velikim Triglavom, in sklenili, da gremo naslednjič na vrh samo sredi tedna.

Naslednji dan smo nadaljevali pohod s spustom na Velem polje in kar precejšnjim vzponom na Mišelski preval, ki je na višini 1995 m. Na poti proti Lazovškemu prevalu smo opazovali množice planik in drugega planinskega cvetja. Čakal nas je še spust z Lazovškega prevala (1965 m) na planino Laz. Po krajšem okrepčilu ter ogledu žive planšarije in delujoče sirarne smo se napotili do kočice na Planini pri Jezeru. Po prijetnem oddihu in načrtovanju izleta za prihodnje letu smo se spustili do parkirišča na planini Blato, kjer se je končalo letošnje prvo tridnevno potepanje



Slika 4: Pri Jezeru.

po naših planinah. Čisto nazadnje smo obiskali še Bohinjsko jezero, nekateri malo zaplavali in se s prijetnimi občutki vrnili na domove.

Jože Dajnko, univ. dipl. inž. geod.

Predsednik društva geodetov severovzhodne Slovenije

Fotografije: Jože Dajnko in Marija Korže

GEODETI OB PETKIH IN SVETKIH

UTRINKI Z MERITEV V PREKMURJU

(NADALJEVANJE)

Peter Svetik

»HUZMEK«

Ob zastraženi državni meji

V nekaterih vaseh, ki smo jih tista leta merili, je bilo prebivalstvo mešano – Slovenci in Madžari. Predvsem so bile to vasi, ki so mejile na takrat zelo zavarovano državno mejo z Madžarsko. Tako je bilo tudi v Domanjševcih, ki so jih dodelili nama z ženo in še eni skupini na Geodetskem zavodu Ljubljana, kjer sva bila zaposlena. Katastrska občina je bila precej velika in po veljavnih normativih bi jo do zime morale izmeriti tri skupine. To se je tudi zgodilo, čeprav nam je sneg dobesedno grozil. Bilo je leta 1959.

Oba moška vodja skupin sva se najbolj bala izmere državne meje. Zato nama je bilo v veliko olajšanje, ko je to nalogo sprejela ženska, moja žena. Kot je pripovedovala, z mejo in madžarskimi graničarji ni imela večjih težav. Jo je pa z druge strani redno spremljal eden od madžarskih stražarjev, ki je imel očitno predvsem nalogo, da kdo ne bi prebežal. Eden od njih, tako je pripovedovala, je bil prav prijazen. Požvižgaval je in se pogosto rahlo smehljajal. Žena pa se je predvsem bala, da se ne bi kdo od delavcev figurantov preveč približal meji in sprožil kako mino. Naj zapišem, da je bila državna meja prepredena z bodečo žico, za katero so namestili še minska sredstva. No, vse se je končalo brez večjih težav ali nesreč.

Sam sem imel v skupini dva mlajša Madžara in enega nekoliko starejšega Slovenca. Ta je nosil in postavljaj lato povsod, kjer sem mu pokazal. To so bili mejniki, lomišča posestne meje, meje kultur, vogali hiš, poti in ceste in še kaj. Fanta, ki sta skrbela za oba metrska trakova (50- in 20-metrski), sta s krajšim merila širine in dolžine parcel in seveda hiš, z daljšim pa smo merili poligonske stranice. Med seboj sta sicer govorila madžarsko, le za silo se je z njima dalo sporazumeti tudi v slovenščini, seveda v prekmurskem narečju. Starejši je dobro obvladal slovensko narečje in madžarščino in po potrebi nama je kaj pojasnil, prevedel. Ko smo se zjutraj sestali in pozno popoldne razšli, sta fanta vedno pozdravila v madžarščini. Tega sva se hitro navadila. Pri rokovanju z merskim trakom sta se prav tako pogovarjala v svojem jeziku (poravnaj, nategni, zabodi ...). Najbolj mi je v ušesih ostala njihova beseda »huzmek!«, kar je pomenilo: nategni trak. Z »jona podkivanok« (dober dan) pa nas je pozdravljala večja domačinov.

Čeprav smo ugotavljali, da se obe narodnostni skupini dobro razumeta, saj nismo zaznali nobenega medsebojnega sovraštva, je bilo očitno, da pri posestnih mejah nista tako usklajeni. O tem smo se prepričali pri sami izmeri: na kar nekaj parcelah so bili dvojni količki (posestno mejo so lastniki po navodilih zakoličevali z lesenimi koli). Torej je bil eden prepričan, da je njegova parcela širša in si je sosed nekaj prisvaja. Ponekod sta tako menila tudi oba sosed. Tako sem se srečeval z nekaterimi neposrednimi spori, ki so delo marsikdaj zelo zavlačevali. Težava je nastopila predvsem tedaj, ko so se prepirali v madžarščini. Spomnim se tudi, da sem nekatere spore preprosto rešil s sredino, nekatere s svojo suvereno ugotovitvijo o poteku meje, nekaj pa sem jih moral označiti kot sporne. Te so potem reševali pri izlaganju ali celo na sodišču.

Na večjem ravnskem delu pa me je presenetila izredna gostota dolgih in ozkih parcel. Dolge so bile več kot 200 metrov, nekatere pa široke komaj meter ali dva. To je bila posledica dedovanja. Prvotno veliko parcelo so dedičem delili na polovice, tretjine, četrtine ... Zaradi vmesnih jarkov so se še zožile. Tako sem že takrat resno razmišljal, da bo čim prej potrebna komasacija, saj je bilo zaradi take razdrobljenosti manj pridelkov.

Stanovali smo v treh hišah, po dva in dva skupaj. Jedli pa smo v četrti, kjer smo imeli tudi precej tesne pisarniške prostore. Vanje smo se preselili takoj po poznem kosilu in ostali običajno kar do poznih večernih, včasih celo nočnih ur. Sicer pa smo se zgodaj zjutraj najprej dobili pri preprostem zajtrku, ko nam je gospodinja razdelila tudi skromno malico, in se hitro razšli vsak na svoj konec terena. Večerja je bila pozno, vendar smo le redko po njej odšli v svoja stanovanja in na počitek. Običajno vseh pisarniških del nismo mogli končati pred večerjo.

Hrana je bila sicer okusna, vendar je ni bilo nikoli toliko, da bi se pošteno najedli. Zadostovala bi kvečjemu za šest starejših upokojencev, premalo pa je bilo za šest mladeničev in mladenke, še zlasti, ker je terensko delo zahtevalo kar precej fizičnih naporov. Tako smo od mize vstajali bolj lačni kot siti. Včasih je Jože, ki nas je pogosto zabaval z vici, pri kosilu povedal kak masten vic, zaradi katerega je Janez vstal od mize, stekel k oknu in izbruhal, kar je bil pojedel. Tako je nam ostalo nekaj več.

Po nekaj tednih, ko smo se z delavci že dodobra spoznali, vsaj s tistimi, ki so bili z mano in mojim pomočnikom Rajkom, so nama prinesli kako jabolko in ponudili tudi domačega vina. Starejši pa nama je občasno priložil še košček domače slanine, ki se je zelo prilegla. Ker so povsod pekli kruh le enkrat tedensko, vendar ne na isti dan v tednu, je ta delavec, ko je vedel, da je najin kruh že zelo star, vsakemu prinesel po en kos svežega. Tako sva z Rajkom zadnje tedne živela nekoliko bolje kot drugi.

Imela sva tudi srečo, da sva merila v bližini hiš, in pogosto se je s kakšnim dodatkom izkazala tudi katera od gospodinj. Ker so mnoge govorile v madžarščini, sva se le prijazno nasmehnila in zahvalila v njihovem jeziku, česar naju je naučil starejši, zelo prijazen delavec.

NEUSKLAJENA SKUPINA

Verjetno edinstven primer dveh Janezov

Skupna usoda in oddaljenost od doma sta nas večino prijateljsko združevala in velikokrat smo si pomagali v težavah. Tako smo usklajevali različne značaje in se prilagajali novim razmeram. Bile pa so tudi redke izjeme, ko so si kolegi po nepotrebnem oteževali delo. Tako sta si življenje grenila dva Janeza.

Kukeč, manjšo katastrsko občino, sta leta 1956 merila dva Janeza. Če sva se z Zdenetom in pozneje prav tako z Janezom Žagarjem čudovito ujela, se ta dva Janeza nista in nista mogla uskladiti. Stalno sta se prepirala in si nagajala, kar so občutili tudi domačini. Ob tem velja zapisati, da sta imela mnogo boljše pisarniške prostore in, kar je bilo za naju z Zdenetom najbolj pomembno, imela sta bistveno boljše in obilnejšo hrano. Njuna gospodinja je bila za razliko od najine precej boljša in bolj radodarna kuharica.

O razmerah in hrani sva se prepričala kmalu na začetku dela, ko sva želela obiskati kolega v Kukeču. A ju ni bilo doma. Sprejela naju je gospodinja in nama imenitno postregla z domačim pecivom. Kmalu se je pridružil še gospodar in preusmeril pogovor na elektrifikacijo Prekmurja. Ta je po njegovem potekala vse prepočasi prav zaradi kolebanja nekaterih prebivalcev. Mnogi se, tako je pripovedoval, »leftrike« dobesedno bojijo, strah jih je tudi stroškov, saj nimajo od kod vzeti denarja. Sam pa jo težko pričakuje, radio je že kupil. Računa, da bo luč zasvetila že pred zimo, saj so v vasi že zbrali denar in postavili drogove za napeljavo žic.

Gospodar naju je seznanil tudi z nadlogo, ki da bo uničila ves krompir, če jim je ne bo uspelo izkoreniniti – koloradskim hroščem. Tega problema dotlej nisem poznal, zato je pojasnil, kako ta žival škoduje krompirju. Pozneje sem ob izmeri Ivanovcev res pozorno opazoval krompirišča in se marsikdaj zgrozil: na nekaterih njivah je bilo vse polno teh živali, bolj kot zelena je prevladovala rdeča barva. Naslednje dni so jih lastniki pobirali in njive posipavali z nekim praškom, ki jim ga je priskrbel država.

Pozneje sta Janeza, seveda ločeno, pogosto prihajala k nama in pripovedovala o svojih pripetljajih, predvsem pa o njunih prerekanjih in sporih. Vsak od njiju je bil po svoje trmast in nepopustljiv.

Na obiske torej nista prihajala skupaj. Če je prišel eden, je drugi ostal doma v pisarni. Komaj sta se toliko pogovorila, da sta vedela, kaj naj kdo dela. Pomočnik Janez nama je nekoč povedal, da je šefa Janeza komaj našel na terenu, ko se je za kratko moral vrniti v pisarno, šef pa mu sploh ni hotel povedati, na kateri konec občine gresta. Kar nekaj časa ga je iskal in šele eden od domačinov mu je pokazal, v katero smer so zjutraj odšli.

Nekega dne je ves razburjen prišel Janez šef in hitel pripovedovat, da se je čisto po naključju usedel tako, da je oviral linijo ali vizuro od instrumenta do mejnika, kjer je bila postavljena lata. Ker Janez pomočnik zaradi tega ni mogel prebrati late, je zaklical enemu od figurantov, delavcu, ki je po navodilih šefa postavljal lato: »Lajoš, odstrani tisti štor, ki je napoti vizuri!« Lajoš je seveda vljudno stopil do šefa in ga prosil, naj se umakne, sicer pomočnik ne more prebrati late. To je pripovedoval z velikim ogorčenjem in strašno užaljen, češ kaj si o njima mislijo delavci.

Verjetno se je podobno odzval tudi na terenu.

Janez pomočnik pa je nekoč strašno užaljen pripovedoval, kako mu šef ni dovolil, da bi šel ponovno izmeriti stranico med dvema poligonskima točkama, za katero je menil, da je bila napačno izmerjena, saj poligona ni mogel izravnati – nesoglasje je bilo preveliko. Napako je moral odpraviti v dogovoru z enim od delavcev in s pretvezo, da gre k nama na obisk. Dodatna meritev sumljive stranice je njegovo domnevo potrdila in poligon je potem zlahka izravnal. Tega midva sploh nisva mogla razumeti, saj so napake, če so v mejah dopustnega in razumljivega, ena od sestavin našega dela.

Janez pomočnik je tudi pogosto tožil, da šef ne zna vljudno ravnati z lastniki parcel. Ti so bili po njegovem prepričanju kar korektni, saj so meje zakoličevali v glavnem v medsebojnem soglasju, skoraj brez sporov. Prav tistega dne, ko nama je povedal zgodbo, je namreč šef tako nerodno posredoval med dvema sosedoma, da je razjezil lastnico in se je sprla s sosedom. Nastal je prepir z vpitjem in medsebojnim obtoževanjem. Šef pa se jima je le smejal in dodal nekaj neokusnih pripomb. Ženska se je na koncu vsa razjarjena obrnila in ko je hotela oditi, je besna dvignila krilo, sosedu pokazala zadnjico in odšla. Šef je zato brez potrebe moral to mejo označiti kot sporno, saj se niti malo ni potrudil, da bi skušal doseči sporazum.

Naslednjič je Janez šef prišel strahotno razburjen in objokan. »Pomislita, kaj se mi je zgodilo,« je začel pripovedovati s tresočim glasom. V roki je držal v rolo zvito terensko skico, to je bil nekoliko debelejši papir z vrisanimi kvadrati, levo zgoraj je bil opis organizacije, na desno pa je bilo treba vpisati ime katastrske občine in številko skice. »S pomočnikom sva se v pisarni nekaj sprla in mi je od besa polil črnilo po skici. Zdaj jo bom moral v celoti prerisati,« je prizadeto nadaljeval. Bila je res grdo zapackana, vendar so se pod modro »tinto« še dobro videla imena in številke, da jo je bilo mogoče obnoviti. Tolažila sva ga, da bo zdaj skica vsaj lepo izdelana, saj jo bo risal na mizi v pisarni, ne pa na stolčku na terenu. To ga seveda ni potolažilo in še vedno razkačen je odšel.

Kadar koli je kateri od Janezov prišel, je obtoževal drugega. To nama je počasi že presedalo. Skušala sva ju pomiriti, jima dopovedovala, da take malenkosti brez potrebe ovirajo delo. Nič ni pomagalo. Obtoževanja so se nadaljevala do konca terenskih del. Midva pa sva morala iz dneva v dan poslušati nove in nove štorije o njunih prepirih.

Da, tudi taki, sicer izjemno redki pripetljaji, so se dogajali pri nekaterih geometrih na terenu v Prekmurju.

(Konec)

Peter Svetik
Hudovernikova 2
1000 Ljubljana
E-pošta: psvetik@volja.net

ZEMLJIŠKI KATASTER, PREKMURJE IN ... JURČKI

Joc Triglav

V zadnjih dveh številkah Geodetskega vestnika sem z velikim zanimanjem prebral utrinke z meritev v Prekmurju, ki jih je zapisal Peter Svetik. Spodbudili so me k zapisu tega prispevka, s katerim želim generacijam geodetov in geodetk ter njihovim pomočnikom in figurantom, ki so dolga leta izvajali tako imenovane nove izmere zemljiškega katastra po skoraj vseh prekmurskih vaseh, sporočiti pozdrave iz Prekmurja in se jim hkrati iskreno zahvaliti za izjemno delo, ki so ga opravili.

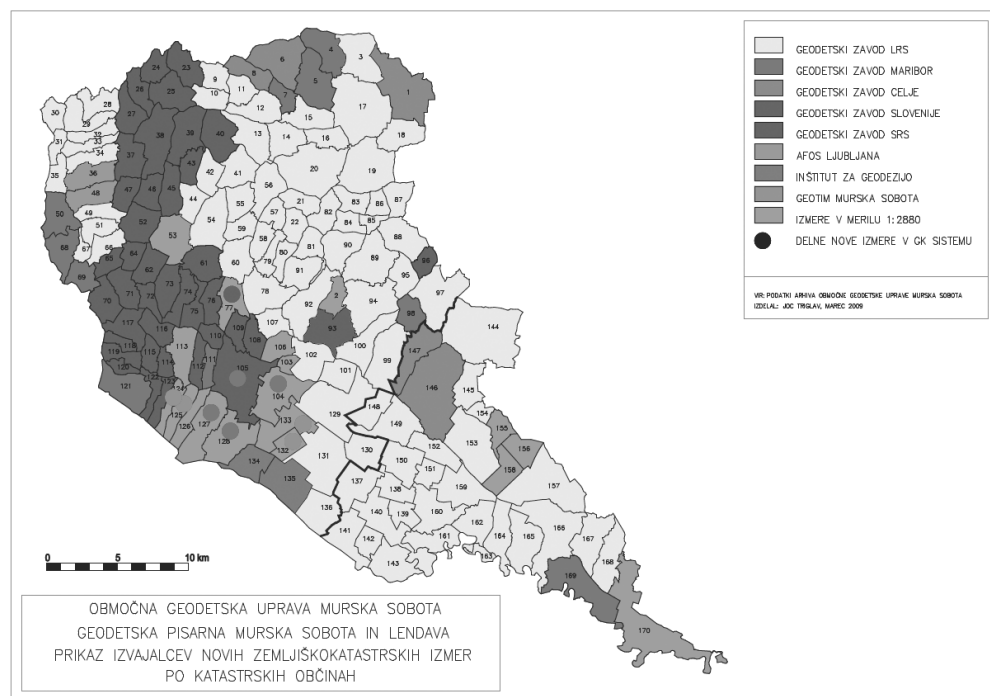
Generacije geodetov in geodetk iz vse Slovenije, tudi dijakov in študentov geodezije, so se strokovno kalile v Prekmurju, da bi v tej pokrajini s skupnimi močmi vzpostavile sodoben in natančen zemljiški kataster. Geodetom, tudi tistim, ki so še na začetku strokovnih poti, ob prebiranju navedenih člankov z avtorjevimi utrinki z meritev v Prekmurju hitro postane jasno, kakšno obsežno, težaško, strokovno geodetsko in kartografsko ter fizično delo so bile nove izmere v Prekmurju ter koliko osebnega odrekanja geodetk in geodetov je bilo treba, da so lahko pravočasno in kakovostno končali dela na vsakem delovišču. A vseeno povejmo še enkrat: to niso pripovedke, temveč dejstva – ti možje in žene, ti fantje in dekleta so v resnici na novo izmerili zemljiški kataster v Prekmurju ter tako tej pokrajini in njenim ljudem priskrbeli neprecenljivo trajno dobroto!

S tem želim hkrati sporočiti vsem geodetom in geodetkam, ki so pred desetletji izvajali izmere v Prekmurju, da njihovi geodetski elaborati ne ležijo pozabljeni ali razmetani in zanemarjeni v kakšni vlažni kleti, kjer bi jih prepustili zobu časa ali celo kakšnim drugim zobkom. Elaborate skrbno in z veliko spoštljivostjo hranimo v urejenem trajnem delovnem arhivu. Želim jim tudi razpršiti morebitne dvome, ali te podatke sploh še kdo razume in jih zna uporabiti. Nasprotno, podatki iz geodetskih elaboratov novih izmer se vse od izmer posameznih katastrskih občin redno uporabljajo na geodetski upravi. Uporabljamo jih pri izvajanju lastnih nalog in jih dnevno izdajamo geodetskim podjetjem, ki izvajajo geodetske storitve po naročilu strank.

Naša velika želja in doslej neuresničen cilj je, da bi slovenska geodetska služba premogla toliko razumevanja, časa in sredstev, da bi geodetske podatke meritev iz teh elaboratov sistematično uporabili za izračun Gauss-Krügerjevih koordinat vseh izmerjenih mejnih in detajlnih točk. Tako bi pred desetletji izmerjenim podatkom vdihnili novo življenje in dvignili kakovost zemljiškega katastra. V geodetski pisarni Murska Sobota smo v bližnji preteklosti z lastnimi močmi že končali nekaj tovrstnih projektov prenove katastra v posameznih katastrskih občinah. Tako smo preračunali tahimetrijo nove izmere za celotno katastrsko občino 130 Lipa, na novo posneli vse

stavbe v naselju in nato izdelali združeni koordinatni katastrski načrt skupaj s komasacijo Lipa. Izvedli smo izračun predvojne ortogonalne izmere katastrske občine 93 Tešanovci v Gellertovem koordinatnem sistemu, nato kvalitetno transformacijo v Gauss-Krügerjev koordinatni sistem, na novo posneli vse stavbe v naselju in nato izdelali združeni koordinatni katastrski načrt skupaj s komasacijo Tešanovci. Podoben projekt smo izvedli v katastrski občini 53 Bodonci. Rezultati navedenih projektov so se v praksi izkazali kot odlični in jih po uradni uveljavitvi v zemljiškem katastru dejavno uporabljamo. Vendar gre le za tri katastrske občine, ki so le majhen del od skupno več kot sto katastrskih občin v Prekmurju, ki so bile tako izmerjene. Več doslej zaradi preobilice tekočega dela in pomanjkanja kadrov sami nismo zmogli. Če pa bi k projektu sistematično pristopila slovenska geodetska služba, bi se aktivni geodeti vseh generacij lahko pri tem veliko naučili za vsakdanjo prakso ter hkrati spoznali vrednost in kakovost izmer v Prekmurju.

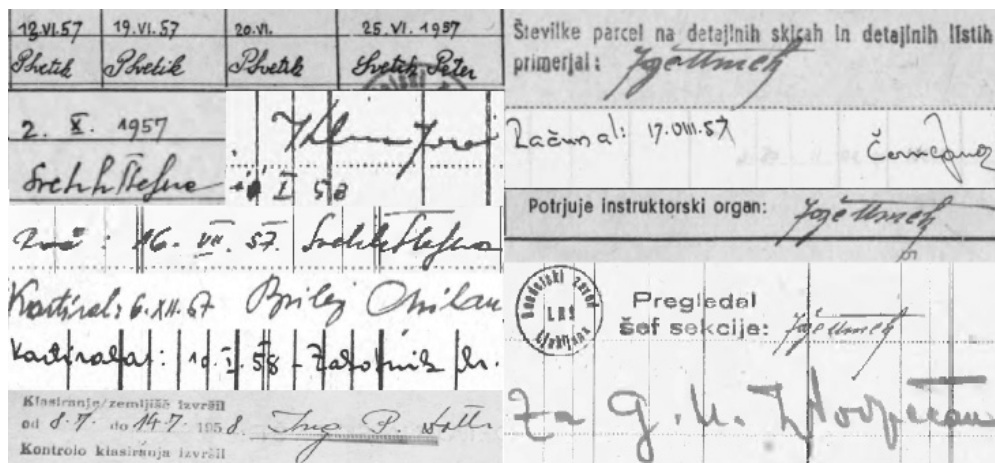
Na to vedno spomnimo tudi študente geodezije FGGS na vsakoletnih ekskurzijah v Murski Soboti. Med drugim jim predstavimo kartografski prikaz območij katastrskih občin po geodetskih podjetjih, ki so izvajala nove izmere v Prekmurju, prikazan na spodnji sliki 1. Študentom nato predstavimo arhiv novih izmer in zemljiškega katastra, predvsem z opisom organizacije digitalnega arhiva zemljiškega katastra in načinov uporabe originalnih geodetskih merskih podatkov novih izmer pri vsakdanjem geodetskem delu. Tako skušamo tudi mladim rodovom slovenskih geodetov in geodetk predstaviti geodetsko delo za izmero Prekmurja in jim razložiti osnovne značilnosti ter potencialne zemljiškega katastra v Prekmurju.



Slika 1: Pregledna karta s prikazom izvajalcev novih izmer v Prekmurju (Vir: arhiv zemljiškega katastra OGU MS, 2009).

Zame osebno je to veliko delo pri izmeri Prekmurja – in to pravim brez vsakega pretiravanja – še vedno na meji čudeža! Desetletja so že minila od takrat, a v Prekmurju v vsakdanji praksi originalne geodetske podatke iz elaboratov teh novih izmer vedno znova in vsakič posebej s pridom uporabljamo. Ti podatki so za nas geodete v Prekmurju merska podlaga za vse zemljiškokatastrsko delo. Po mojem prepričanju je prav dejstvo, da geodetska uprava in geodetska podjetja pri opravljanju svojih dejavnosti dejansko uporabljajo originalne merske geodetske podatke novih izmer, generacijam geodetov in geodetk, ki so jih ustvarili s svojim delom, največja zahvala za vloženi trud in potrditev njihovega uspešnega dela.

V drugem nadaljevanju je avtor opisal tudi svoje prijetne izkušnje z izmere vasi Pečarovci na Goričkem, ki so se mu »iz več razlogov najgloblje vtisnili v spomin«. Zato sem v našem digitalnem arhivu zemljiškega katastra na straneh skic in zapisnikov elaborata nove izmere Pečarovci poiskal primere podpisov takratnih geodetov in geodetk ter agronoma in jih naključno zložil v mozaik na spodnji sliki 2. Arhivskih listin je preveč, da bi lahko v njih na hitro našel podpise vseh sodelujočih, med njimi pa boste poleg avtorjevega našli tudi podpisa avtorjeve žene in pomočnika Janeza, ki ju omenja avtor v svojih utrinkih iz Pečarovcev.

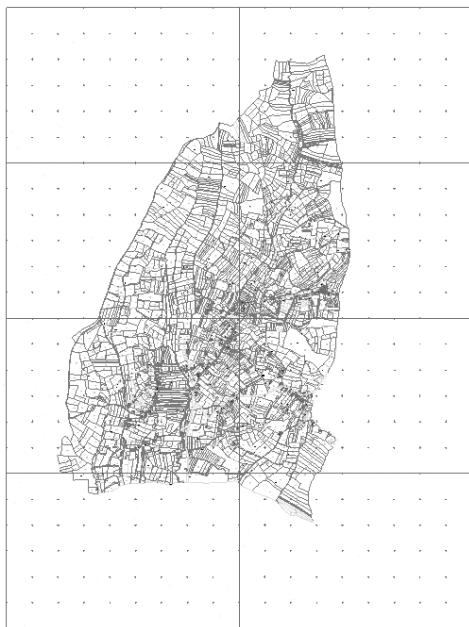


Slika 2: Primeri podpisov glavnine geodetov in geodetk ter agronoma, ki so v letih 1957-1958 sodelovali pri novi izmeri zemljiškega katastra v k. o. 54 Pečarovci. (Vir: digitalni arhiv zemljiškega katastra OGU MS, 2010).

Geodetski podatki v elaboratih novih izmer seveda vsebujejo ogromno podatkov, zato je pri vsakdanji uporabi treba skrbno ohranjati urejenost teh podatkov. V zadnjih letih smo v Murski Soboti s skeniranjem originalnih dokumentov že »skopirali« večino podatkov iz elaboratov novih izmer iz analogne v digitalno rastrsko obliko. Ob tej priložnosti želim na primeru Pečarovcev na kratko predstaviti, kako smo v okviru večletnega projekta Geodetske uprave RS z dodatnimi lastnimi modifikacijami organizirali svoj digitalni arhiv zemljiškega katastra elaboratov novih izmer in kako dostopamo do teh geodetskih podatkov. S pedantno in temeljito ureditvijo analognega arhiva novih izmer in ustrezno organizacijo njegove pretvorbe v digitalni arhiv so namreč podatki novih izmer v originalni obliki lahko dosegljivi le z nekaj kliki miške. Potem pa je potrebnih le še nekaj korakov za izračun Gauss-Krügerjevih koordinat mejnih točk iskanih

parcel. Predstavljam si, da bo opis zanimiv za starejše generacije geodetov, a hkrati upam in si želim, da bi ga z zanimanjem prebrale tudi mlajše generacije in ga prenesle v svojo geodetsko prakso. Nove izmere so namreč potekale še marsikod po Sloveniji, ne le v Prekmurju, in njihovi elaborati so izdelani enako ali podobno.

Na sliki 3 je digitalni katastrski načrt katastrske občine 54 Pečarovci, izdelan z vektorizacijo skeniranih analognih zemljiškokatastrskih načrtov. Vsak skenirani načrt je bil najprej digitalno rastrsko razpačen na križce decimetrske mreže, ki jih je na vsakem načrtu 70. Nato je bila obrezana izvenokvirna vsebina vseh načrtov in izvedena združitev skenogramov (skupno osem listov) v skupni skenogram katastrske občine 54 Pečarovci, ki je bil podatkovna podlaga za vektorizacijo. Pred izvedbo vektorizacije smo na geodetski upravi izračunali koordinate zemljiškokatastrskih točk iz vseh elaboratov geodetskih storitev, ki so bili po letu 1974 izvedeni med postopki vzdrževanja zemljiškega katastra, in izdelali vektorsko sliko teh meritev. Z vektorizacijo združenega skenograma je bila nato zajeta še preostala vsebina načrtov. Po izvedenih vsebinskih in topoloških kontrolah ter usklajevanju parcelnih števil s podatki pisnega dela zemljiškega katastra je nastal digitalni vektorski načrt, ki je bil nato uradno uveljavljen in se odtlej tekoče vzdržuje na geodetski upravi, dotedanji analogni načrti pa so postali arhivsko gradivo.



Slika 3: Katastrska občina Pečarovci z razrezom na osem detajlnih listov zemljiškokatastrskih načrtov v merilu 1 : 2500 (Vir: datoteke AutoCAD Map, OGU MS, 2010).

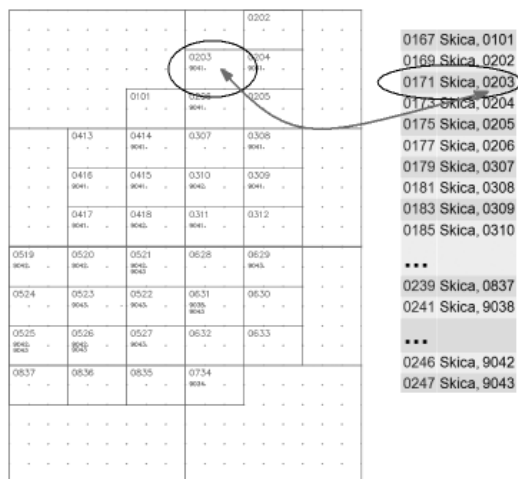
Skeniranje in vektorizacije načrtov so intenzivneje potekali v 90. letih prejšnjega stoletja, uradne uveljavitve digitalnih katastrskih načrtov pa večinoma pred slabimi desetimi leti. V zadnjih letih smo nato intenzivno vzpostavljali digitalni arhiv novih izmer in zemljiškega katastra s skeniranjem

analognih dokumentov. Od skupno 135 katastrskih občin geodetske pisarne Murska Sobota je digitalni arhiv že izdelan za 122 katastrskih občin, zadnjih 13 občin pa bo predvidoma zajetih v program geodetskih del za naslednje leto.

Digitalni arhiv je za redno uporabo shranjen na lokalnem strežniku in organiziran po katastrskih občinah ter zajema geodetske podatke novih izmer (IDPOS 00000) in vseh naknadnih elaboratov geodetskih postopkov (IDPOS 00001 ...). Z opisom uporabe digitalnega arhiva bi lahko napolnili debelo knjigo, zato je v tem članku na primeru katastrske občine 54 Pečarovci v nekaj korakih predstavljen le način za hiter in enostaven dostop do merskih skic, tahimetričnih zapisnikov in drugih originalnih podatkov novih izmer, kot ga uporabljamo v geodetski pisarni Murska Sobota.

Izhodišča za organizacijo dostopa do podatkov digitalnega arhiva temeljijo na načelu, da je iskanje v digitalnem arhivu v nekaj osnovnih korakih vsebinsko enako ročnemu iskanju.

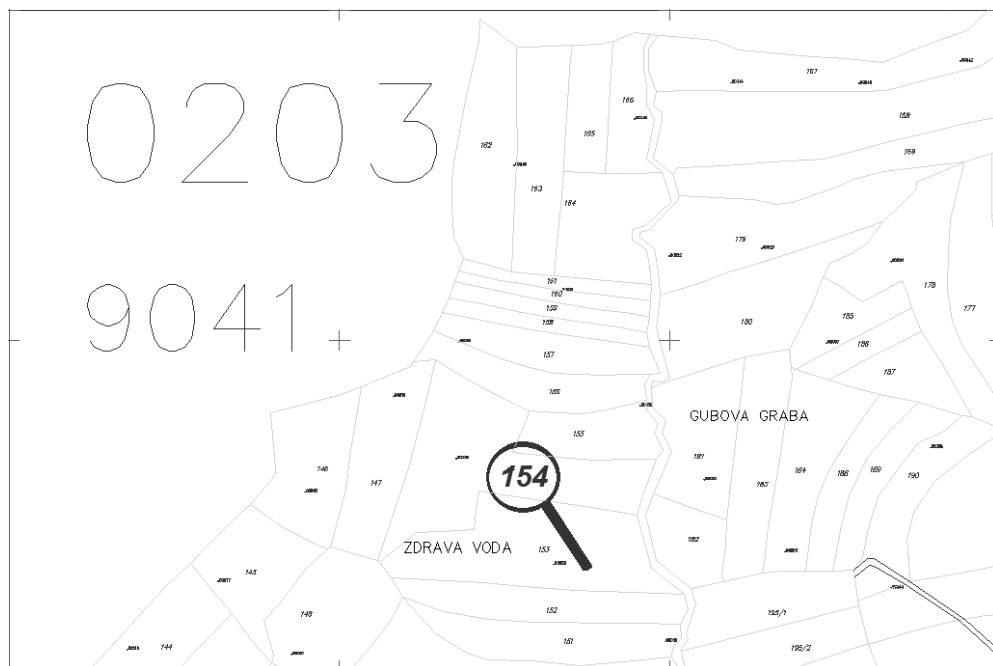
Začetni korak je praviloma iskanje detajlnih listov merskih skic za posamezno iskano parcelo, ki ga izvedemo z vektorsko grafiko v programskem orodju AutoCAD Map. Za vsako katastrsko občino smo v ta namen izdelali shemo razreza na detajlne liste merskih skic. Na sliki 4 je prikazan tak razrez za katastrsko občino 54 Pečarovci.



Slika 4: Razrez na detajlne liste merskih skic nove izmere katastrske občine 54 Pečarovci (levo) in html-seznam skic v digitalnem arhivu s povezavami na dokumente merskih skic (desno). Štirimestne šifre detajlnih listov skice so vidne v grafiki in so kot opisni podatek vključene v html-zapis seznama dokumentov digitalnega arhiva. (Vir: datoteke AutoCAD Map in digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU MS, 2010).

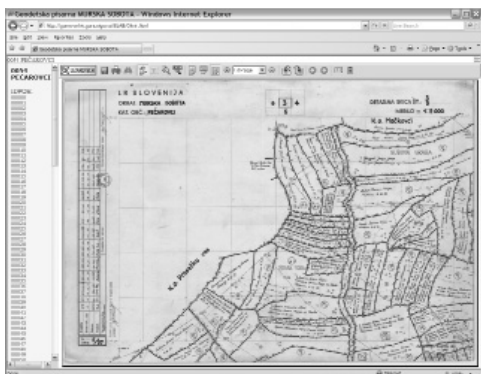
Detajlni listi merskih skic so numerično označeni s štirimestnimi šiframi. Te vsebujejo dvoštevlično oznako detajlnega lista načrta in dvoštevlično oznako detajlnega lista merske skice, ki sta enaki kot na analogni merski skici. Dodatne merske skice popravkov so zaradi jasne ločenosti od osnovnih skic označene z začetno cifro 9 in številko dodatne skice. Štirimestne šifre detajlnih listov skice so kot opisni podatek vključene v html-zapis seznama dokumentov digitalnega arhiva s povezavami na dokumente merskih skic.

V nadaljevanju je zaradi nazornosti opisan primer iskanja podatkov za parcelo 154 v katastrski občini 54 Pečarovci. Najprej z iskalnikom parcel v AutoCAD Mapu v vektorski sliki zemljiškega katastra poiščemo lokacijo parcele 154 in pogledamo, na katerem detajlnem listu merske skice leži parcela. Najdemo jo na listu skice 0203 (kar pomeni list skice št. 3 na listu načrta št. 2) – glej sliko 5.



Slika 5: Z iskalnikom parcel v programu AutoCAD Map najprej ugotovimo, na katerem detajlnem listu merskih skic leži naša iskana parcela. Parcela 154 na primer leži na listu skice št. 3 na listu načrta št. 2, morebitni popravki meritev pa so na dodatni skici 41. (Vir: datoteke AutoCAD Map, OGU MS, 2010).

Nato v digitalnem arhivu v html-seznamu pod skicami poiščemo skico z opisom 0203 in kliknemo na povezavo na datoteko skenirane skice – glej prikaz na sliki 4. S klikom se odpre skenirana slika izbranega detajlnega lista skice, kot je prikazano na sliki 6. Na njej s povečavo merila prikaza in pomikanjem po sliki poiščemo iskano parcelo 154, kot kaže slika 7. V začetnem koraku si pri iskanju parcele lahko pomagamo z ledinskimi imeni, ki so navedena na načrtih in merskih skicah. V konkretnem primeru leži parcela 154 na območju ledinskega imena Zdrava voda.



Slika 6: Prikaz detaljnega lista merske skice št. 3 na listu načrta št. 2 (Vir: digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU MS, 2010).



Slika 7: Primer izreza merske skice za iskano parcelo 154 na območju vasi z ledinskim imenom Zdrava voda (Vir: digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU MS, 2010).

Ko enkrat na skici najdemo iskano parcelo, so naslednji podatki, ki jih potrebujemo, številke točk geodetske mreže na območju iskane parcele – poligonskih točk, linijskih in malih točk, vozlišč ali trigonometrov. V konkretnem primeru nas za začetek zanimajo poligonske točke 019, 028, 029 in 055. Z ene ali več teh točk je bila naša iskana parcela tahimetrično posneta in podatki o tem so zapisani v enem od tahimetričnih zapisnikov nove izmere katastrske občine 54 Pečarovci. Poglejmo na primeru poligonske točke 028, kako poiskati stran tahimetričnega zapisnika z iskanimi podatki. V ta namen je na vsakem detaljnem listu merske skice na levi strani tabela, ki med drugim vsebuje podatke o točkah geodetske mreže na tem listu skice in strani tahimetričnih zapisnikov, na katerih se začne zapis podatkov tahimetričnih meritev s teh točk. Izsek iz te tabele s skice 0203, ki prikazuje podatke za naše iskane poligonske točke, je prikazan v zgornjem delu slike 8.

Iz tabele je razvidno, da se podatki merjenja s poligonske točke 28 začnejo na strani 180 tahimetričnega zapisnika. V naslednjem koraku v html-seznamu digitalnega arhiva med stranmi tahimetričnega zapisnika poiščemo vrstico z opisom »0180« – glej spodnji desni del slike 8. S klikom na povezavo v seznamu odpremo datoteko digitalnega arhiva s podatki strani 180 tahimetričnega zapisnika. S tem je iskanje tahimetričnih podatkov za izbrano poligonsko točko končano. Preostane nam le še, da v detaljni merski skici poiščemo številke detaljnih točk, za katere želimo izračunati koordinate v Gauss-Krügerjevem koordinatnem sistemu, in da poiščemo te detaljne točke tudi na skeniranih straneh tahimetričnega zapisnika z začetkom na strani 180. Če je treba izračunati še koordinate drugih detaljnih točk, ki niso posnete z izbrane poligonske točke, enake korake po potrebi ponovimo za sosednje poligonske točke. Sledi sam izračun koordinat v geodetskem programu, kontrolni izris, kontrola frontov in drugi kontrolni koraki, na podlagi katerih je geodet pripravljen za delo na terenu in izdelavo elaborata geodetske storitve. Uporaba takega načina hitrega iskanja podatkov na podlagi natančnih »usmeritev« iz skic je pri delu nujna, saj imajo samo tahimetrični zapisniki za Pečarovce skupaj kar 4240 strani in bi človek pri slepem naključnem iskanju podatkov prej padel pod mizo od utrujenosti kot pa našel iskani podatek.

042, 043, 044	045, 046	027	028	055	056, 057	029, 062, 063
4, 106, 108	110, 114	149	180	182	184, 188	206, 209, 211
5.VI. 1957	6.VI. 1957	12.VI. 57	19.VI. 57	20.VI.	25.VI. 1957	
Štetih Peter.	Štetih P.	Štetih	Štetih	Štetih	Štetih Peter	

Pregledal šef sekcije:

SAVEZNA GEODETSKA UPRAVA

TAHIMETRIJSKI ZAPISNIK

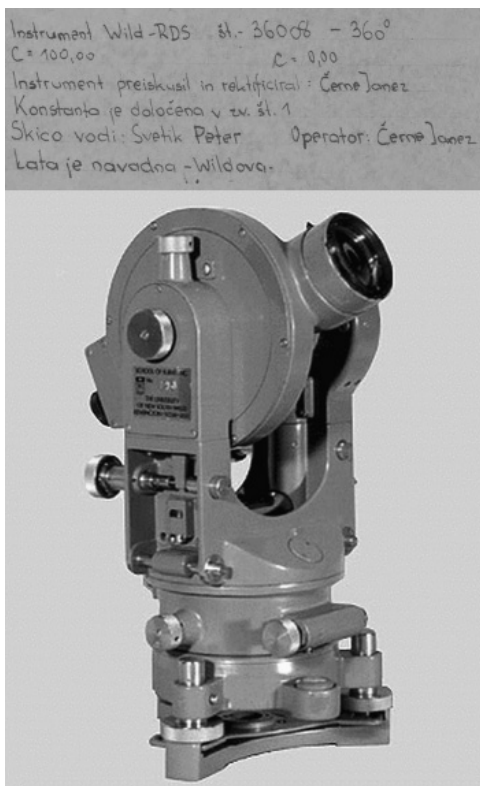
Strana 180

Stanica vis. instr. broj instr. datum primedbe	Vizura	Horizon- talni ugoi	Otseček na levi za duž	Otseček na levi za visine	Horizon- talno otstojanje	Visinska razlika	Kota točke
1	2	3	4	5	6	7	8
19.VI.57							
0428							
...							
0431							
0432							
0433							
0434							
0435							
...							
2532							

0248 tahimetrični zapisnik-1, 0000
0249 tahimetrični zapisnik-1, 0001
0250 tahimetrični zapisnik-1, 0002
0251 tahimetrični zapisnik-1, 0003
0252 tahimetrični zapisnik-1, 0004
...
0431 tahimetrični zapisnik-3, 0179
0432 tahimetrični zapisnik-3, 0180
0433 tahimetrični zapisnik-3, 0181
0434 tahimetrični zapisnik-3, 0182
0435 tahimetrični zapisnik-3, 0183
...
2532 tahimetrični zapisnik-28, 4040

Slika 8: V zgornjem delu slike je izrez iz detaljnega lista merske skice s prikazom dela tabele številke točk geodetske mreže, ki ležijo na tem listu; s stranjo tahimetričnega zapisnika, kjer se začne zapis podatkov meritev s teh točk; datumom izdelave skice in podpisom geodeta, ki je izdelal skico. V spodnjem desnem delu slike je prikazan html-seznam strani tahimetričnega zapisnika, v spodnjem levem delu slike pa je izsek iskane strani tahimetričnega zapisnika, kjer se začne zapis podatkov meritev z iskane točke mreže. (Vir: digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU MS, 2010).

Pri zgoraj opisanem delu lahko nastopajo posebnosti, na katere je treba biti pri delu pozoren, vendar njihov podrobnejši opis presega namen tega prispevka. Omenimo le, da je treba vedno biti pozoren na morebitne oznake v merski skici, ki označujejo dodatne meritve ali popravke meritev. Parcele ali njihovi deli, za katere je bilo izvedeno dodatno merjenje, so na merskih skicah posebej označeni s številkami popravkov, ki jih potem najdemo na dodatnih skicah. Poleg tega je treba preveriti tip instrumenta, s katerim so bile izvedene meritve, da tako ugotovimo način merjenja dolžin ter preverimo konstante in kotno razdelbo instrumenta (360 ali 400g). V Pečarovcih so geodeti na primer uporabljali instrument Wild RDS. Primerek takega instrumenta je prikazan na sliki 9.

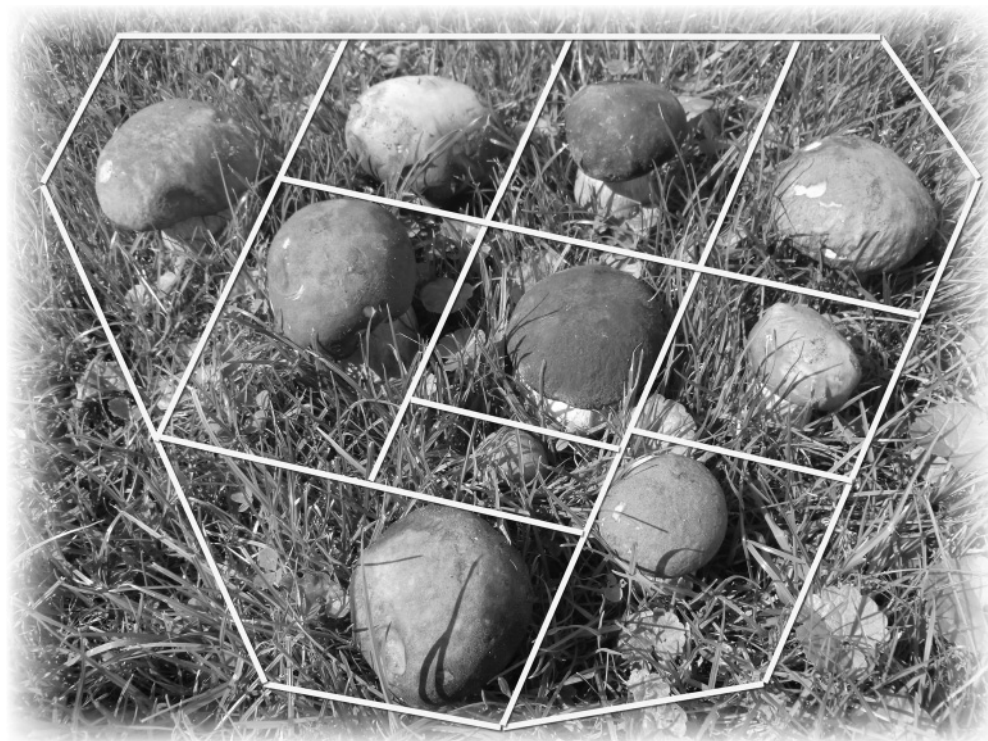


Slika 9: Izsek iz notranje strani tahimetričnega zapisnika z navedbo dejstev o instrumentu in geodetski ekipi ter slika teodolita Wild RDS. Enega od teh krasnih instrumentov so uporabljali geodeti pri izmeri katastrske občine 54 Pečarovci. (Vir: digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU MS – izsek in www.gmat.unsw.edu.au – slika instrumenta, 2010).

Občasno je iz različnih razlogov pri delu treba pobrskati tudi po drugih vsebinah in trigonometričnih obrazcih skeniranega digitalnega arhiva, na primer po seznamu elaborata izmeritvene mreže, seznamu geodetskih točk, izračunih koordinat ter izravnavi poligonskih in linijskih točk. Zelo koristen je na primer vpogled v seznam parcel in vrst rabe, ko stranki z nekaj kliki miške lahko pokažemo, kakšna površina in vrsta rabe je bila določena za njeno parcelo ob novi izmeri in da je tak podatek ostal nespremenjen. Na večino strank tak hiter in enostaven dostop do arhivskih podatkov praviloma učinkuje pozitivno ter pomiri morebitne strahove in sumničenja v zvezi z njihovimi parcelami. To je tako za nas geodete kot za naše stranke še dodaten pozitiven učinek novih izmer ter urejenega analognega in digitalnega arhiva, še posebej zaradi današnjih negotovih ekonomskih in socialnih razmer, hitro starajočega se prebivalstva in vse bolj »porumenelih« medijev, ki skupno prispevajo k temu, da je v naši družbi vedno več nerazumno sumničavih, prepirljivih in agresivnih ljudi.

Za konec tega prispevka pa naredimo še prijeten miselni skok. Avtorja je v utrinkih iz Prekmurja navdušilo tudi obilje jurčkov, ki so v Pečarovcih sredi vročega in nevihtnega poletja »rasli ob vsakem drevesu, tako v gozdovih kot na travnikih«. Po naključju sem se danes tudi sam ukvarjal z jurčki z Goriškega in ko sem jih takole v miru pod večer čistil in občudoval njihovo popolnost v vseh različicah, so me miselne poti med vsemi majhnimi in velikimi jurčki nezmotljivo pripeljale do ugotovitve, da moram vsem geodetom in geodetkam, ki so v preteklih desetletjih merili v

Prekmurju, vsekakor sporočiti tudi pozdrave prekmurskih jurčkov. Na sliki 10 so se tako jurčki iz avgustovske generacije 2010 poklonili in nastavili objektivu posebej zanje, da bi pomagali obuditi kakšen lep spomin iz tistih časov, ko so jim jurčki razveseljevali oko in popestrili praviloma borne dneвне obroke.



Slika 10: Prekmurski jurčki že desetletja tako dobro sodelujejo z generacijami geodetov in geodetk, da imajo osnove katastra v malem prstu. Tako so se med drugim naučili sami izmeriti svoje »parcele«, pri čemer skrbno pazijo, da s strehami ne gledajo na sosedovo. Pri rasti pa seveda dosledno upoštevajo svoje tajne zazidalne načrte ... (Foto: Joc, 20. avgusta 2010).

Geodeti in geodetke, hvala in lep pozdrav iz Prekmurja!

Joc Triglav, univ. dipl. inž. geod.

Območna geodetska uprava Murska Sobota, Slomškova ulica 19, SI-9000 Murska Sobota

E-pošta: joc.triglav@gov.si